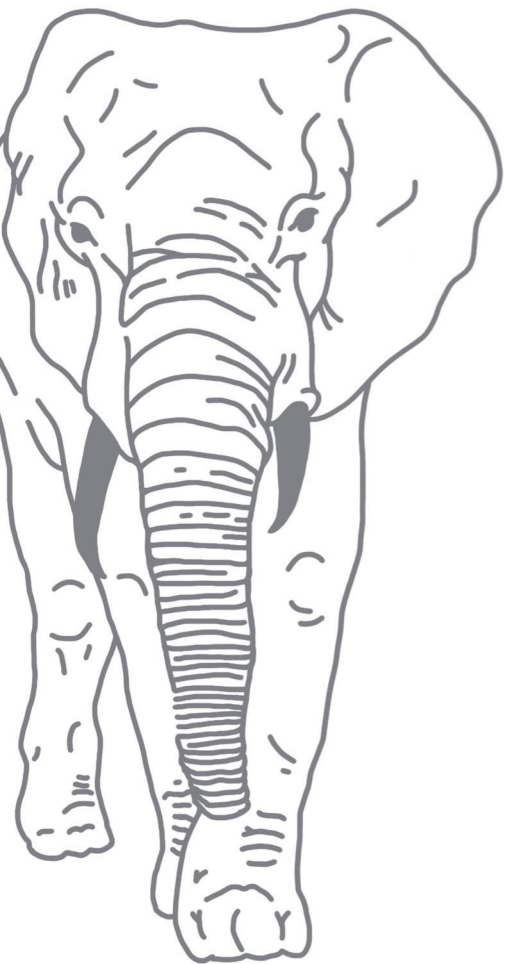

Chloe Buitingová
VETERINÁŘKA V DŽUNGLI

Přeložila Nela Knapová

ARGO

Chloe Buitingová
VETERINÁŘKA V DŽUNGLI

Z anglického originálu *The Jungle Doctor*,
vydaného nakladatelstvím Pantera Press v roce 2020,
přeložila Nela Knapová.

Odpovědná redaktorka Martina Mašínová.

Jazyková redakce Jiří Popiolek.

Korektury Hermína Taurová.

Ilustrace a návrh obálky s použitím fotografie
z archivu autorky Šárka Blažková.

Grafická úprava a sazba Karolina Apfeltauerová.

Technický redaktor Milan Dorazil.

Vydalo nakladatelství Argo,
Miličova 13, 130 00 Praha 3,
argo@argo.cz, www.argo.cz,
roku 2023 jako svou 5 166. publikaci.

Vytiskla tiskárna Akcent.

První vydání.

ISBN 978-80-257-4063-7

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod KOSMAS
sklad: V Zahradě 877, 252 62 Horoměřice
tel.: 226 519 383
e-mail: odbyt@kosmas.cz, www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v přátelském
internetovém knihkupectví www.kosmas.cz

*Všem milovníkům přírody,
malým i velkým.*

Tato kniha je pro vás.

Předmluva

Když se devítisetkilové mládě nosorožce probere z narkózy dost rozladěné, musíte vzít nohy na ramena. Já se takhle ocitla s dopálenou tunovou slečnou v patách uprostřed africké buše. Když mám dobrý den, tak jsem rychlá a mrštná asi jako želva. Zato moje nosorožčí kámoška jako by uháněla rychlostí olympijské sprinterky. Všichni ostatní z mého týmu buď vylezli na strom, zapluli za velký balvan, nebo se jiným způsobem vypařili z dohledu. Teď už jsem na zátylku skoro cítila nosorožčin dech. A když jsem si představila její úctyhodný roh, došlo mi, že jsem v pěkné bryndě.

Ten den začal jako každý jiný. Nacházela jsem se v odlehlém koutě jihozimbabwské buše, kde jsem pracovala s populací nosorožce tuponosého, jenž patří mezi ohrožené druhy. Měli jsme za úkol provést celkovou zdravotní prohlídku několika mladších nosorožců v rezervaci a za tím účelem jsme každého jedince – z bezpečnostních důvodů – uspávali, než jsme se do vyšetření pustili. Nakonec jsme ještě zvířeti v rámci státního programu pro monitoring divoké zvěře provedli malý výřez na uchu, abychom byli v budoucnu schopní z dálky identifikovat každého jednotlivého nosorožce, a až poté jsme ho probudili.

Matka tohoto mláděte téměř hodinu trpělivě opodál čekala, až skončíme, a čas od času nás popohnala výhružkou, že se na nás rozběhne, asi aby nás udržela ve střehu. Jakmile byl mláděti podán prostředek na zvrácení účinků anestezie, vzbudilo se rychle a ihned se rozběhlo – jak jsem usoudila – přímo za matkou. Už jsem si ale nevšimla, že zatímco my jsme si balili věci a zamířili zpátky k autu, mládě se otočilo a vracelo se znovu k nám. Rozloučit se s námi nechtělo, místo toho to vypadalo, že si to míří s námi vyřídít – a to plnou parou.

Zničehonic se mi vybavila ta nejjobskurnější rada, jakou jsem kdy dostala. „Jestli tě někdy bude honit nosorožec,“ řekl mi jeden kamarád, „prudce zatoč doleva nebo doprava, tak ho na chvíli setřeš. Nosorožci jsou sice rychlí, ale zatačky jim moc nejdu.“ A tak jsem rychle uskočila doleva a viděla, jak kolem mě mládě proletělo, díky čemuž jsem získala dostatek času, abych se vyškrábala na nejbližší strom.

Před lety, když jsem stála na počátku cesty, která ze mě udělala zvěrolékařku, jsem si nikdy nepomyslela, že se někdy v takové situaci ocitnu. Ani mě nenapadlo, že se setkám se slony v jižní Asii, kteří po kontaktu s nášlapnou minou dostali protězu, že navštívím místa v Jihoafrické republice, kde nosorožce nejvíce ohrožuje pytláctví, že se budu učit, jak slony a žirafy zasáhnout uspávací puškou z helikoptéry, nebo že budu krávám malovat na zadnice oči, což je v Zimbabwe nanejvýš neobvyklý, ale podivuhodně účinný způsob ochrany divoké zvěře.

Doposud to byla divoká a úžasná jízda. Život veterinářky v džungli je plný překvapení, jak sami na následujících stránkách zjistíte. Doufám, že mé vyprávění vám přiblíží, co se děje v první linii bitvy o ochranu divoké zvěře. Zároveň bych touto cestou chtěla vyzdvihnout úsilí všech,

kteří se neúnavně zasazují o to, aby tu dnešní divoká zvířata zůstala i pro další generace. A v neposlední řadě bych se s vámi ráda podělila o to, proč tuto práci tak miluju.

**VÝCHOVA
ZVĚROLÉKAŘEK
V AUSTRÁLII**

1

Ostrov lorda Howa - pro mladou milovnici přírody učiněný ráj

Volba profese by se v mém případě mohla zdát logická, až téměř nevyhnutelná. V rodině jsme měli několik zvěrolékařů a já zvířata vždycky milovala. Věřte mi ale, že mně to jako hotová věc nikdy nepřipadalo. A ta moje specializace na džungli... nu, čtete dál a uvidíte, jak jsem k ní vlastně přišla.

V dětství jsem měla štěstí, že jsem svůj zvědavý zájem o přírodu mohla živit mnoha pozoruhodnými způsoby. Jako malá jsem s mamkou hodně cestovala, bydlely jsme na řadě divokých a exotických míst. Ale zdaleka nejkouzelnějším byl překrásný a odlehlý Ostrov lorda Howa, srpeček tropické krajiny uprostřed Tichého oceánu, kde jsem žila od jedenácti do třinácti let. Byl pokrytý nedotčenou džunglí a bohatý na mořské živočichy i suchozemskou faunu. Obyvatel měl kolem tří set, aut tam jezdila hrstka a silnic bylo ještě méně. Ten ostrov představoval kousek opravdového ráje, který slavný britský přírodovědec sir David Attenborough kdysi označil za místo „natolik mimořádné, že je takřka k neuvěření“.

Ačkoliv to tam ze Sydney bylo jen hodinu cesty letadlem, po ty tři roky, které jsem na ostrově strávila, mi připadalo, že všechno, co jsem do té doby znala, zůstalo na úplně jiné planetě. Věděla jsem,

že děti na pevnině mají hřiště a pískoviště; já měla u domu velkou tyrkysovou lagunu, která se táhla podél ostrova, a mezi mé kamarády se počítali delfini, mořské želvy a trnuchy, což je druh rejnoka. Žila jsem tam pohroužená v přírodě a živočichové všude kolem mě fascinovali, a tak jsem každodenně obohacovala svoje znalosti. Netrvalo dlouho, než jsem zjistila, kteří jsou přátelští a kteří ne. A naučila jsem se respektu. Hlavní bylo držet se dál od perutýnů se žhavě červenými pruhy a paprskovitými ploutvemi připomínajícími stuhy. Kdyby se otřely o tělo dítěte, mohlo by to mít smrtelné následky. A ačkoliv tyto ryby nejsou agresivní, často jsme je ve vodě viděli proplouvat, většinou u paty skal, z nichž jsme my děti skákaly. Když se za tou dobou ohlížím, je mi jasné, že navzdory nutnosti zachovávat co největší opatrnost – což byla podmínka pro život na ostrově – moje láska k přírodě a všem tvorům v ní žijícím započala právě tam.

Stejně jako všechna děcka, která jsem na ostrově znala, (i jako řada dospělých) jsem všude chodila bosa. Každé ráno jsem se do školy škrábala po vrcholcích útesů. Když zimní větry vystřídaly slunečnější dny, procházela jsem střídavě otevřenými úseky a palmovými porosty a uhýbala přistávajícím buňňákům, opeřeným potápěčům, kteří se vraceli z každoroční migrace na Aljašku. Zajímalo mě, jak to dělají, že každý rok přiletí v ten samý den.

Škola byla hračka. Tedy musím uznat, že jsem v ní příliš času nestrávila. Ve třídě nás bylo zhruba šest a vždycky jsme se naskládali do malé dřevěné boudy, která se krčila mezi obrovskými blahočety ztepilými. Už několik minut po příchodu jsme odpočítávali hodiny do obědové přestávky, kdy budeme moct mezi stromy proběhnout na pláž a skočit do vody. Nejraději jsme plavali

přes lagunu směrem k oceánu a soutěžili jsme, kdo bude první u nedalekého Králičího ostrova a zase zpátky – kdo se nejrychleji vrátí před zazvoněním, které značilo konec pauzy. Jindy jsme volný čas trávili tak, že jsme se drápali po skalnatých římsách lemuujících lagunu a houpali se na vzdušných kořenech starých fikovníků banyánů, s jejichž pomocí jsme se vymršťovali do třpytivé vody pod sebou.

Když jsem nebyla ve škole, většinou jsem prozkoumávala džungli a mlžné lesy. Jak jsem se proplétala nekonečnými liánami a větvemi neskutečně husté vegetace, často jsem musela žasnout nad nodym bělostným. Ten totiž pro svoje mláďata nestaví hnízdo, ale jednoduše snese vejce přímo na větev stromu a nechá přírodu, aby se postarala o zbytek. Kdykoliv jsem pod takovou větví se zadržným dechem procházela, dělala jsem si starost, že jediný větší poryv větru malinkaté vajíčko shodí a zmaří veškerou naději na další generaci. To se ale z nějakého důvodu nikdy nestalo. Přišlo jaro, mladí se vylíhli a bylo zřejmé, že už jako droboučké ochmýřené kuličky se svého bidýlka drží nožičkami s pařátky bez sebemenších potíží.

Nikdy mi jako dítěti nedošlo, jaká je to výsada, že Ostrov lorda Howa můžu nazývat domovem. Jelikož ho zapsali na seznam světového dědictví UNESCO, byl chráněný před přílišnou zástavbou, drtivými přílivy turistů a většinou trvalých změn jeho přirozeného – přírodního – charakteru. Teď si uvědomuju, jak vzácné to bylo. Tehdy mi to přišlo prostě normální. Pokud byl kromě vás na pláži víc než jeden člověk, považovala se za přečpanou. Když jste se někam chtěli dostat, museli jste buď jít pěšky, nebo jet na kole. Když bylo moře příliš rozbouřené na to, aby mohla připlout loď se zásobami, museli jste si vystačit s tím, co jste měli. Když jste žili

na Ostrově lorda Howa, váš rok se odvíjel v závislosti na přírodě – dopředu jste počítali s těmi několika dny, kdy každoročně udeřily tropické bouře, nebo s událostmi ohlašujícími začátek jara.

Jaro, když se domů vraceli buňáci, jsem milovala nejvíc. Jako mávnutím kouzelného proutku se na obloze najednou vyrojily tisíce ptáků, kteří se po dlouhé zimě venku vraceli na ostrov. Na přistání klesali ti opeření potápěči rychle a vrhali se do svých hnízdicích nor, jimiž jsou poseté vrcholy kopců. A tam jsem vždycky čekala. Seděla jsem na louce a sledovala, jak se snášejí všude kolem mě. Přirozenou ladnost, s níž se pohybovali ve vzduchu, ovšem na zemi pozbývali a vyhýbat se tisícům nemotorně se kolébajících ptáků se pro mě stalo nedílnou součástí jara. O několik měsíců později zase odletěli na sever a svoje mladé nechali v norách s tím, že se o sebe už musí postarat sami. Sledovat je při tom byl celkem zážitek – jako když pozorujete paraglidistu vzlétajícího z vrcholku hory. Tihle příbuzní albatrosů se před skokem potřebují pořádně rozběhnout. Jakmile pak skočí, chvíli to vypadá, že spadnou na zem, než naberou rychlost a vynese je to výš. A takhle tam ta mláďata najednou zůstala s námi osiřelá. Po celé měsíce jsem potom za zdmi pokoje slyšela, jak se tisíce mladých hlasitě shánějí po rodičích, než nakonec sami hnízdo opustili a vydali se za nimi na sever.

Stejně mě fascinovalo i to, co se dělo pod vodou, a její poklady jsem si brzo zamilovala také. Nechat se unášet proudem vedle trnuch a žraloků lagunových, což jsou v obou případech zvířata mnohem větší, než jsem byla ve dvanácti letech já, mi připadalo naprosto magické. Oceán rozjasňovaly tropické ryby všech barev a v mořských sasankách tančili oranžovo-bílí klauni. Zadržela jsem dech a potopila se ke dnu korálového útesu, jen abych se podívala, jak se pohybem podmořských proudů otevírají a zavírají lastury

zěvy obrovské – a občas mě napadlo, co kdyby mě náhodou vzhledem ke svojí velikosti spolcky.

Aniž jsem si to uvědomovala, okolní svět se mi během pobytu na Ostrově lorda Howa stal učebnou, která toho ve mně zanechala nejvíc. Poznatky o ekologii a biologii jsem vsřebávala takřka kůží. Také jsem tam objevila novou oblast zájmu, a tou byla ochrana přírody. Ostrov lorda Howa byl magnetem pro vědce a přírodovědce a čas od času tam dorazily týmy výzkumníků – třeba studovat vzácné původní druhy nebo se pokusit zbavit ostrov invazivních škůdců či predátorů. Jejich práce mě uchvátila, a tak jsem strávila řadu odpolední tak, že jsem za nimi chodila jako ocásek. Dokonce jsem se k nim mohla připojit na nejrůznější výzkumné výpravy, včetně těch námořních. Jednoho nezapomenutelného dne objevila skupina vědců pracujících na Ballově pyramidě, pětisetmetrovém skalním útvaru vedle ostrova, prastarý druh hmyzu, který vypadal mimozemsky a dle záznamů měl být od dvacátých let 20. století vyhynulý. Uvědomovala jsem si, jaké mám štěstí, že na Ostrově lorda Howa žiju zrovna v té době.

Tyto zážitky podněcovaly můj zájem a udávaly směr mým myšlenkám. Za domem jsem si mohla sednout na římsu jednoho z nejvyšších vrcholů ostrova a přes oceán dohlédnout na Ballovu pyramidu. Je to pozůstatek někdejší sopky a z oceánu trčí dost nenadále a dramaticky. Často jsem přemítala, jak asi vznikla. Moje zvědavost se týkala i oceánu, kde jsem zbožňovala prozkoumávání korálových útesů a všech tvorů, kteří je obývají. Rok od roku jsem pozorovala, jak se tam objevují a mizí různé živočišné druhy, a sledovala jsem, jak korály pomalu ztrácejí svoji barvu. Tehdy jsem netušila, co tyto změny znamenají a že souvisejí s klimatickou změnou.

Hlavně mi ale během těch formativních let na ostrově v myslí vyklíčilo semínko, které všechny ty bohaté zkušenosti a zážitky dále živily. Prerostlo do profese, díky níž můžu žasnout nad zázraky přírody dodnes.

2

Na vlastní oči: ekosystémy v ohrožení

V dětství byli mými hrdiny ochránci přírody David Attenborough a Jane Goodallová. Právě Attenboroughovy televizní pořady a dokumenty o práci Goodallové ve mně povzbudily zájem o to, dívat se na přírodu v souvislostech. Když jsem zjistila, že vymírají celé živočišné druhy a biotopy po celém světě jsou v ohrožení, začala jsem přemýšlet, co bych mohla udělat, jak bych mohla pomoci. Chtěla jsem být jako ti vědci a výzkumníci, s nimiž jsem se setkala, chtěla jsem jako oni pomáhat rostlinám a živočichům a mnohem lépe rozumět tomu, jak přesně příroda funguje.

Proč se buňňáci vracejí každý rok domů přesně ve stejný čas? Jak to, že to vejce zůstane na větvi, ačkoliv přes ně dují tropické vichry?

Z Ostrova lorda Howa jsem roku 2003 odešla na australskou pevninu, kde jsem navštěvovala střední školu. Místo zvuku vlnobítí a ptačího zpěvu jsem před usnutím slyšela za okny troubení aut a pokřik kolemjdoucích. Jak jsem uvykala životu ve městě, začala jsem ztrácet kontakt s kouzlem přírody. Přes všechn světelný smog jsem stěží viděla hvězdy, a tak jsem Jižní kříž, podle něhož jsem předtím dokázala odhadnout čas, na noční obloze hledat přestala. A přestala jsem si všímat i dalších detailů – věcí, které mě kdysi